

Ivan Cankar, Hlapci

1. Življenska pot avtorja:

Ivan Cankar (1876-1918) se je rodil na Vrhniki 10. maja kot osmi otrok med 12 v družini revnega trškega krojača. 1882 je začel obiskovati osnovno šolo na vrhniškem Hribu, 1888 pa se je vpisal na realko v Ljubljani. Že v dijaških letih je napisal prve pesmi in jih objavil v Vrtcu in Ljubljanskem zvonu. 1896 je odšel na Dunaj študirat tehniko, vendar študija ni končal. Odkril se mu je svet moderne umetnosti in ga popolnoma prevzel. Pod vtisom velemestne kulture so nastale pesmi, zbrane v ciklu *Dunajski večeri*, in prve vinjete. 1897 se je vrnil domov, napisal dramo *Romantične duše* in doživel materino smrt. 1898 je spet odšel na Dunaj, se naslednje leto naselil pri Löfflerjevih v dunajskem predmestju Ottakring in tam ostal do leta 1909. 1907 je bil Cankar na listi socialnodemokratske stranke kandidat za državnega poslanca. V Ljubljani je nastopal na volilnih shodih, dobil veliko podpore, vendar ni bil izvoljen. 1910 se je naselil v gostilni na Rožniku, kjer je ostal s presledki sedem let. Zaradi predavanja *Slovinci in Jugoslovani* je bil obsojen na teden dni zapora, sredi novembra 1915 je moral k vojakom v Judenberg na avstrijskem Štajerskem. Zaradi telesne šibkosti pa je bil ob koncu leta izpuščen. 1916 je vse bolj telesno pešal, vendar ga literarna moč ni zapustila. Umrli je 11. decembra 1918 in je pokopan v skupni grobnici "moderne".

2. Literarno obdobje oz. smer:

Slovenska moderna

3. Obnova prebranega dela:

1.dejanje:

Minka pravi, da bodo volitve pisale sodbo slovenskemu narodu. Jerman se z njo ne strinja in misli, da si narod sodbo piše sam, ter nanj volitve ne vplivajo. Lojzkinino mnenje je mlačno. Misli, da njeno mnenje ne bo ničesar spremenilo, zato volitev ne jemlje resno. Komar misli da so volitve že dobili. Komar se opiše kot nasprotnika cerkve. Je odločno proti temu, da bi cerkev prevzela oblast. Ne upirajo se in se ne pritožujejo. Izgleda kot da so se sprijaznili z usodo. Jerman je edini, ki takoj po rezultatu volitev ne menja svojega mišljenja. Tudi ko se prikaze župnik mu ne hiti v pozdrav in se mu ne klanja. Brez besed pokaže, da se ne strinja, ter da se ne bo obrnil po vetru.

2. dejanje:

Drugo dejanje se dogaja v šolski knjižnici. Komar je Hvastjo na dan volitev zmerjal zaradi njegove vere in prepričanja, pa je tudi sam po volitvah prestopil na cerkveno stran. Zato si ga Hvastija privošči, ter zahteva da se mu opraviči. Vidi se, da si ga sedaj lahko privošči, saj je po volitvah pridobil na vplivu in družbeni moči. Če se ne bo prilagodil, ne bo smel več učiti, oziroma bo izgnan v planine. Vsi ga pozdravijo s »Hvaljen Jezus« in se mu poskusijo prilizovati. Župnik ve, da se jih je kar nekaj od njih zadnji trenutek spreobrnilo, a se mu zdi važno le to, da so sedaj v večini vsi na njegovi strani. Razloži jim, da morajo biti učitelji kot hlapci. Da njihova volja ni važna, prav tako ne mnenje. Izpolnjevati morajo ukaze, ki jih gospodar (on ali oblast) postavi. Sedaj naj bi učitelji vodili k veri. Župnik se Jermana najprej loti diplomatsko, mirno in s sladkimi besedami. Jerman že ve, kaj mu skuša dopovedati, ter noče niti poslušati. Ko župnik vidi, da ne bo ničesar dosegel, se ga loti trše in nanj pritisne z grožnjo. Zagrozi, da se bo kljub zimi moral odseliti in poučevati drugje, če ne spremeni svojega mnenja.

3. dejanje:

Jerman in Kalander se pogovarjata o razmerah v vasi. Kalander je opazil, da se je večina ljudi »spreobrnila« samo zaradi koristi. Ne zato, ker bi to resnicno hoteli in zagovarjali, ampak ker mislijo, da bodo imeli tako manj težav in bodo lažje živeli. Mislim, da ga ne mara. Mati ga prosi, naj ne zavrže boga. Na kolenih ga prosi naj se ne odpove veri. Mati nekoliho skrha njegovo neomajno prepričanje proti veri. Jerman bi rad ustregel materi, saj je noče razočati. Ve, da njej vera veliko pomeni, ter je noče razburjati tik pred smrtjo. Po drugi strani pa si želi, da izobraževanja ne bi krojili cerkveni dostojanstveniki, saj ve, da jih pri učenju ljudstva le ovirajo. Zeli si biti neodvisen, saj ve, da tako lahko največ nauči.

4. dejanje

Lojzka ga je prišla posvarit pred ljudmi, ki jih je slišala pred cerkvijo. Želijo ga izgnati v deveto faro, a Jerman to že ve. Lojzko skrbi za Jermana. Dogajanje se počasi stopnjuje. V gostilni je vedno več ljudi iz vasi in množica je vedno bolj razburjena. Množica se spravlja na Jermana on pa se poskuša braniti ter na njihove provokacije odgovarja. Ko župnika označi kot zvestega varuha ki bogati na račun neumnih in neukih kmetov. Obtoži jih da so svoje spoznanje (prepričanje) prodali za dobro južino. Očita jim, da so se obrnili po vetru, ter da ne mislijo s svojo glavo in da slepo ubogajo ukaze nove oblasti.

5. dejanje

Ozračje je mračno in turobno. Zdi se, kot da se je Jerman že vdal v usodo.

Hvastja se oglasi, ter se posloviti. Prinese mu tudi nekaj hrane za popotnico, ki jo Jerman zavrne. Zdi se, kot da se mu Jerman malce smili. Od Lojzke je slovo težje. Med njima se je spletla posebna vez, zato se poslavljata se dolgo ter z nežnimi besedami. Lojzka tudi reče, da se ji zdi, kot da se poslavljata za vekomaj. Kalader se oglasi, ter mu sporoči, da je našel človeka, ki se je spravl nanj, ter da je našel še nekaj somišljenikov. Zmenili so se celo za zborovanje, ki naj bi bilo med prazniki. Župnik pravi da je kriv, vendar mu bo odpuščeno, če bo molil z dušo. Na koncu pride do sprave.

Hlapci: Župnik in Jerman v delu učitelje poimenujeta Hlapci. Njihovo delo naj bi bilo da se obračajo po vetru, kakor vleva oblast. Ne smejo se upirati niti imeti svojega mnenja. Delajo lahko le tisto kar se jim naroči, drugače so slabi hlapci.

4. Elementi zunanje zgradbe:

Iz 5-ih aktov

5. Elementi noranje zgradbe:

a) glavni motivi:

- hlapčevanje
- Jermanovo trdno prepričanje v pravico
- odnos med hlapcem in gospodarjem
- izkoriščanje
- razočaranje
-
-
-
-
-

b) ozanka glavnih oseb:

- **Jerman:** je glavni junak drame. Je predstavnik liberalno naprednega učiteljstva, ki mu niso dovolj fraze o narodnem napredku, ampak ustanavlja izobraževalno društvo, da bi tako pripomogel k dvigu zaostalih razmer. Usmerja se k proletariatu, kar se kaže v njegovem druženju s kovačem Kalandrom. Značaj Jermana razodeva sanjavo, sentimentalnost in občutljivost, manjka mu tudi močne volje, kar sam priznava. Opustiti mora politični boj, v njem se namreč zbudi občutek krivde zaradi matere, ki zboli in umre. Pomisli na samomor, a v zadnjem trenutku ga prenovi glas mrtve matere, ki mu odpušča. Najmočnejši Jermanov nasprotnik je župnik, ki je prikazan kot izkušen politik in poglobljen mislec.

- **Kovač Kalander:** stoji Jermanu ob strani, v drami je nosilec ideje o socialističnem uporuh zoper meščanstvo. Večina učiteljev je prikazana v negativni luči.

- **Učiteljica Lojzka:** je stranski lik, ki nosi značilne poteze Cankarjevih čustvenih, pozitivnih žensk.

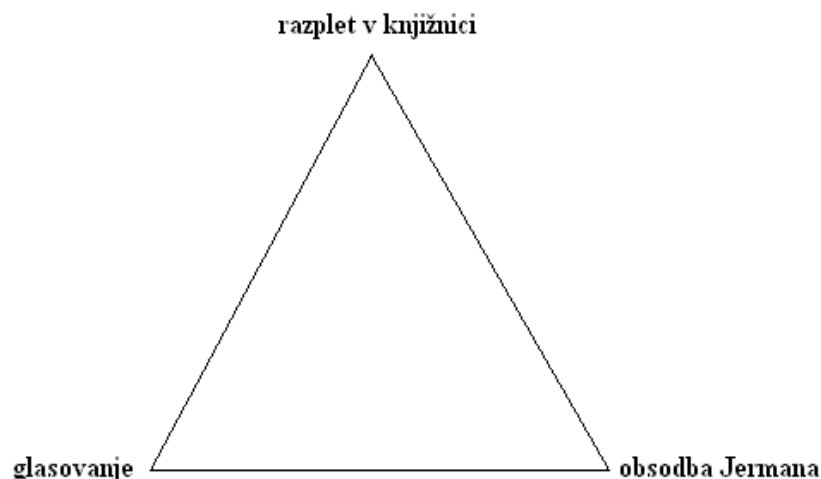
- **Komar:** na začetku dela torej pred zmago klerikalne stranke, je izrazit privrženec liberalcev, po zmagi klerikalne stranke pa postane goreč klerikalec. Je izrazit primer človeka, ki se spremeni s spremembo režima. Je nekakšen simbol skakalnega mojstra.

- **Hvastja:** se je tudi podredil sistemu, vendar je on svoje prepričanje podredil nujnosti življenjskega obstoja svoje številne družine, v težki situaciji vztraja, ima pa tudi posluha Jermanovo početje.

- **Župnik:**

-

c) Dramatska oblikovanost snovi:

d) vrsta pripovedovalca:
vsevedni pripovedovalec

e) vrsta notranje zgradbe:

f) dogajalni čas in prostor:

- od pomladi do božiča

-

-

g) ideja prebranega dela:

Nosilec ideje je Jerman, ki se bori zopre takratnemu načinu življenja.

h) tema besedila:

Tema besedila je hlapčevanje

6. slog in besedišče prebranega dela:

7. Moje mnenje o prebranem delu: